

Всеукраїнська інформаційна кампанія Рух «Зелені бібліотеки» в Україні

16 жовтня 2020 р. у рамках Міжнародного та щорічного Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек, що проходив під гаслом «Шкільна бібліотека та екологічна просвіта учнів», Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ) спільно з Благодійним Фондом «Бібліотечна країна» було проведено всеукраїнський вебінар «Що таке зелена бібліотека?». У заході взяли участь бібліотечні працівники закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, методисти обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, методисти з бібліотечних фондів обласних, районних, міських управлінь освіти й науки різних областей України. Завдання вебінару – активізація участі шкільних бібліотек України у міжнародному Русі «Greenlibrary», який шириться світом вже 20 років і пов'язаний з участю бібліотек у захисті довкілля, зі створенням екологічного простору в самих бібліотеках.

У своєму виступі «Еколого-просвітницька діяльність шкільних бібліотек» завідувач відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності ДНПБ, голова Секції працівників шкільних бібліотек ВГО «Українська бібліотечна асоціація» **І. Хемчян** відзначила актуальність обраного гасла для Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек 2020 року. Вона наголосила, що у XXI ст. людина вступила з новою філософією життя, в якій гостро постають проблеми екологічної безпеки на планеті, визначена нагальність пошуку науково обґрунтованих шляхів розбудови відносин «людина–суспільство–природа». Зважаючи на це, підготовка екологічно освічених громадян, формування у них екологічної свідомості та культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи має стати одним з найпотужніших чинників розв'язання надзвичайно гострих, не тільки екологічних, а й соціально-економічних проблем сучасної України. Здійснення необхідних заходів у цьому напрямі ґрунтується на Концепції екологічної освіти в Україні (Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20.12.2001). Документ передбачає чіткі кроки щодо формування в країні системи екологічної освіти, яка охоплює всі вікові, соціальні та професійні групи населення. У ній виокремлено два основних напрями освіти – формальний і неформальний. Перший напрям охоплює всі ланки загальної системи освіти, які існують нині в Україні: дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна. Другий напрям має просвітницький характер і передбачає формування екологічної культури через засоби масової інформації, громадські екологічні об'єднання, бібліотеки тощо. З огляду на це, екологічне виховання дітей, учнівської молоді є одним із найважливіших завдань шкільної бібліотеки. Формування у підростаючих поколінь глибоких переконань щодо необхідності природоохоронної діяльності зумовлено нагальною потребою української держави в екологічно грамотних громадянах з високим рівнем екологічної культури. Екологічна культура учнів визначається відповідальним ставленням до природи і передбачає

наявність глибоких знань про навколишнє середовище та засоби його захисту, екологічний стиль мислення, уміння й досвід розв'язання найскладніших екологічних проблем, безпосередню участь у природоохоронній діяльності. Шкільна бібліотека як структурний підрозділ закладу загальної середньої освіти і важливий складник його освітнього простору, наголосила І. Хемчян, посідає важливе місце у системі екологічного виховання учнів. Головними пріоритетами її діяльності є формування екологічної свідомості, екологічної культури молодих громадян України. Серед різноманітних форм роботи шкільної бібліотеки з формування екологічної культури дітей та учнівської молоді важливе місце займають заходи з популяризації екологічних знань. При організації масових заходів бібліотекам варто використовувати мультимедійні технології, виступи мають обов'язково супроводжуватися демонстрацією слайдів і відеофільмів, адже це дає можливість молоді краще засвоювати інформацію. Шкільні бібліотеки, щоб бути ефективними у вихованні творчих особистостей, розвитку екологічної культури сучасних учнів, повинні постійно вивчати інформаційні потреби користувачів стосовно екологічної тематики, формувати інформаційні ресурси з екології та суміжних наук, обслуговувати своїх відвідувачів на основі сучасних інформаційних технологій.

Не менш важливою є екологічна освіта самих бібліотекарів, їх готовність до професійного розв'язання означених завдань. Адже це дасть можливість бібліотекарям організувати роботу з екологічної просвіти, спираючись на останні досягнення науки, використовуючи адекватні джерела інформації, зі знанням справи формувати інформаційні потреби читачів у тісному контакті з усіма учасниками освітнього процесу. Доповідачка повідомила, що задля більш успішному вирішенню проблем екологічної освіти цьогорічний Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек відбудуватиметься під гаслом «Шкільна бібліотека та екологічна просвіта учнів». Головна мета місячника – привернення уваги до екологічних проблем і активізація роботи бібліотек щодо екологічної просвіти підрастаючого покоління спільно з усіма учасниками освітнього процесу. До участі у місячнику крім шкільних бібліотекарів запрошено представників районних інспекцій державної екології та природних ресурсів, керівників підприємств, фахівців-екологів, санітарних лікарів та ін.

Загальний науково-методичний супровід організації та проведення Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек здійснюють головний координаційний науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України і Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Результати місячника висвітлюватимуться наприкінці року на Всеукраїнському вебінарі. Кращі матеріали з досвіду роботи шкільних бібліотекарів з даної тематики (презентації, відеоролики, буктрейлери) розмішуватимуться на веб-порталі ДНПБ на сторінці «Бібліотечному фахівцю» (рубрика «Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек» <https://dnprb.gov.ua/ua/всеукраїнський-місячник-шкільних-бі/>

Для ознайомлення з інформаційними ресурсами з екологічної проблематики І. Хемчян запропонувала присутнім переглянути віртуальну книжкову виставку «Шкільна бібліотека та екологічна просвіта учнів», розміщену на цій же сторінці.

На завершення доповідачка поінформувала учасників заходу про співпрацю ДНПБ з Благодійним фондом «Бібліотечна країна», який був заснований у червні 2015 р. Його мета – здійснення благодійної діяльності, спрямованої на надання допомоги та сприяння законним інтересам бібліотек України, допомога книгозбірням у поповненні книжкових фондів, сприяння перетворенню бібліотек у сучасні інформаційні центри, просування реформування бібліотечної галузі, популяризація читання.

Виконавчий директор благодійного фонду «Бібліотечна країна» **Л. Шум**, у виступі «Зелені бібліотеки: еко-ініціативи для шкільних бібліотек» розкрила зміст поняття «зелені бібліотеки», розповіла про ініціативи Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), яка має в своєму складі спеціальну групу з питань навколишнього середовища, сталого розвитку та бібліотек (Environment, Sustainability And Libraries Special Interest Group – ENSULIB). Місія ENSULIB опікується вирішенням таких питань: вплив змін клімату на бібліотеки (зміна умов зберігання та збереження, ізоляція будівель тощо); застосування екологічно чистих практик у бібліотеках (використання дощової води та відновлюваних джерел енергії, енергозбереження, сортування сміття тощо); сприяння розвитку бібліотечних ресурсів та послуг, пов'язаних із екологією та сталим способом споживання (інформаційні колекції на екологічну тематику, виставки, просвітництво тощо), підвищення власної обізнаності бібліотекарів щодо екологічних проблем. Доповідачка висвітлила діяльність Всеукраїнської інформаційної кампанії Рух «Зелені бібліотеки» в Україні. Вона наголосила, що сучасні екологічні проблеми всього світу, України та її регіонів тісно пов'язані між собою, тому фахівцю будь-якої спеціальності необхідно орієнтуватися як в глобальних, так і в регіональних екологічних проблемах, які породжують цілу низку економічних та соціальних наслідків. Це важливо, бо кожен фахівець працює в конкретному регіоні, для якого характерні певні проблеми, без знання причин яких неможливо досягти позитивного результату.

Великий інтерес у присутніх викликала інформація Л. Шум про досвід зі створення «насінневих бібліотек». Бібліотека насіння – це дієвий просвітницький інструмент поширення обізнаності з екологічних проблем. У цій бібліотеці користувачі позичають та діляться насінням з метою збереження локальних сортів рослин. Також вони виконують важливу просвітницьку функцію, наголошуючи на збереженні біорізноманіття живої природи. Насінневі бібліотечні програми безперечно доповнюють традиційну бібліотечну місію щодо розвитку громад та сприяння людині у навчанні, культурному розвитку впродовж її життя. У 2010 р. в США існувало лише декілька програм з насінням у публічних бібліотеках. За десятиліття кількість насінневих бібліотек зросла до 500. Доповідачка дала конкретні поради щодо започаткування «насінневої бібліотеки», зокрема, як презентувати цю ідею у навчальному закладі, знайти партнерів, наприклад, місцевий клуб садоводів, облаштувати зручне місце у бібліотеці (можливо знадобиться шафа з роздільними ящиками, а також конверти для насіння), залучити бібліотечний актив, який допомагатиме обслуговувати, популяризувати насінневу бібліотеку, запрошуючи професійних садівників до читання лекцій про садівництво, а професійних лекторів – на теми збереження біорізноманіття.

Цікавою родзинкою вебінару стало знайомство з екологічними ініціативами Бердичівської міської централізованої бібліотечної системи (ЦБС), що об'єднує бібліотеки за адміністративно-територіальним принципом у єдине структурно-цілісне утворення для найбільш ефективного використання бібліотечних ресурсів міста. До складу ЦБС входить центральна міська бібліотека, міська бібліотека для дітей та бібліотеки, розташовані у межах міста на правах філій. Заступниця директорки по роботі з молоддю центральної міської бібліотеки **А. Головня** і бібліотекар міської бібліотеки для дітей **К. Сухова** у своїх виступах розповіли про інноваційні форми бібліотечної роботи зі збереження та відновлення довкілля.

Безперечно, проведений захід сприятиме активізації еколого-просвітницької діяльності шкільних бібліотек України. З відеозаписом події можна ознайомитися за посиланням: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/present-school>

Ірина Хемчян,
завідувачка відділу,
молодший науковий співробітник
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського

Олена Гончаренко,
науковий співробітник
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського